

7. БУХГАЛТЕР: ПРОФЕСІЙНЕ НАВЧАННЯ ТА СЕРТИФІКАЦІЯ

Хомин П. Я.

доктор економічних наук, професор
Тернопільський національний технічний
університет імені Івана Пулюя
м. Тернопіль, Україна

БУХГАЛТЕР ЯК ПРОФЕСІОНАЛ НА ТЛІ ВАД ПІДГОТОВКИ

На жаль, афоризм П'єра Жозефа Прудона, французького політеконома: "Бухгалтер і є справжнім економістом, у якого кліка мнимох учених уквала його ім'я" на тлі теперішньої підготовки таких фахівців здебільшого доводиться замінювати апофегмою автора книги "Економічний спосіб мислення" Пола Хейне, який написав у ній, що економістам інколи закидають, нібито вони "знають нічого про все". Причому й стосовно багатьох теперішніх "метрів" зі знаннями бухгалтерського обліку, що відповідають влучному "Мы все учились понемногу чему-нибудь и как-нибудь", котрі з апломбом подають вінегрет, скомпільований із несвіжих цитат, политий прокислим соусом із печериць власного невігластва, спори з яких розлітаються по маргінальних часописах, створюючи їм ореол учених кількістю та ніяк не якістю публікацій.

Отож не дивно, що стосовно професійної підготовки бухгалтерів, справдилося, на превеликий жаль, припущення: "Прикро буде, коли наші бухгалтери втратять фахову підготовку і знання рідної мови" [2, с. 67], ставши пандемією навіть стосовно тих тлумачів-поліглотів, що винаходять неологізми, які простий бухгалтер (*за найновішим перекладом одного з них – книготримач: на щастя, не штатив, бо німецьке halter і так можна тлумачити*) з першого разу не вимовить.

Правда, не всі прогнози здійснилися. Приміром, песимістичний: "За 1995-2000 рр. в Україні з обліку, аналізу та аудиту захищено 125 кандидатських дисертацій, тобто в середньому по 20 дисертацій в рік. З такими темпами ... майже півстоліття знадобиться щоб мати по 3-4 викладача з вченим ступенем" у розрахунку на кафедру, адже "майже 500 навчальних закладів різних рівнів акредитації в тій чи іншій мірі навчають бухгалтерському обліку" [2, с.76-77]. Бо цей висновок діалектично перейшов в ейфорію, позаяк нині будь-якій спеціалізованій раді провести процедуру захисту такої кількості дисертацій – раз плюнути.

Разом з тим хоча на багатьох облікових кафедрах більше титулованих викладачів, ніж студентів, підготовка майбутніх бухгалтерів скотилася на рівень "мінус-плінтус". Оскільки загалом у "ВНЗ освіти облік викладає людина, яка має вищу ... освіту (на жаль, не завжди бухгалтерську!), в кращому випадку захистила кандидатську дисертацію. Хто її вчив навчати бухгалтерії інших? Практично ніхто!" [2, с.76]. Тож звідки ж їй, сердешній, щось у ній втямити.

Приміром, основа бухгалтерії – кореспонденція рахунків, ба більше – навіть їхній План, не кажучи вже про фінансову звітність, остається для таких осіб terra incognita. Відтак рідко хто може пояснити відмінності кореспонденції рахунків д-т 79, к-т 98 й д-т 98, к-т 79. Ото й плутаються між дебетом і кредитом, як солдати з кріпаків, що не могли виконувати команди "лівою-правою", тому їм прив'язували до ніг сіно й солому.

Звичайно, можна зауважити, що теперішній План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій далекий

від досконалості. Та це не може бути виправданням того, що більшість випускників вузів не можуть його осилити за шість років навчання. Тим більше, що ця вада спричинила парадокс: на тлі кількатисячних випусків магістрів за обліковою спеціальністю перманентним є дефіцит претендентів на посади головних бухгалтерів. Що вже безпосередньо можна віднести на карб тих, хто "навчає бухгалтерії інших".

Адже, на відміну від видатних учених минувшини, які прагнули вдосконалювати бухгалтерський облік, наприклад, "два видних бухгалтера (Шер і Пенндорф) внесли серйозні удосконалення в американську форму. ... Их работы привели в дальнейшем Ж.Б. Дюмарше к созданию интегральной формы счетоводства" [3, 105], нинішні претенденти на титул "видних" здатні хіба на намагання "освіжити" столітньої давності вислів земського статистика О. Чайнова, що нібито "термин "бухгалтерский" устарел, не отражает подлинное содержание хозяйственных процессов" [3, с. 456], думаючи, що його реанімація стане аксіомою, тому "не роблять навіть спроби підготувати справжній курс теорії обліку" [2, с. 7].

Відтак нічого дивуватися, що й зараз "часто заводится бесчисленное множество счетов ненужных, ...а между тем пропускаются необходимые счета и вообще появляется запутанность и бестолковость" [3, с. 251]. Попри висновок Ж.-Б. Дюмарше: "Счет – это объективно существующая, умозрением постигаемая категория. Ученый бухгалтер "открывает" счета подобно тому, как Колумб открывал Америку, а не изобретает их, подобно инженеру-конструктору, и описывает их подобно тому, как зоолог находит и описывает тех или иных животных, моллюсков и т. д." [3, с. 251, 336], які так і не стали настановами для нинішніх "теоретиків", котрі вже й до позабалансового рахунку 09 "Амортизаційні відрахування" пробують приточити субрахунки під претекстом, нібито на ньому зараз можна відображати тільки їхнє нарахування, а от використання амортизації – ні.

Очевидно забуваючи, що для першого призначено дебет, а для другого – його кредит. Як і те, що "винахід" нових рахунків тут абсолютно зайвий (їх уже зараз три), бо не в них причина тривалої тенденції наростання зносу необоротних активів, а в безконтрольності цільового використання амортизації як джерела фінансування їхнього простого відтворення, позаяк вона стала лише приховуванням частини прибутку від оподаткування й використання її для виплати незаслужених дивідендів.

У зв'язку з чим доводиться констатувати "те важке відчуття, яке виникає мимоволі, при усвідомленні всієї безплідності трати на таку працю часу і матеріальних, може й останніх, засобів. А між тим, що могла би дати така праця, якби вона ставила собі кінцевою метою не відкриття нових систем рахівництва, а розвиток вже відкритої подвійної системи".

Але ж ні, ... в пошуках за правильною системою рахівництва плутаються в справах ..., думаючи, що відкрили Америку". Внаслідок цього "для тих, хто вчиться, і тих, що пишуть, створюється повний простір на поприщі цілком безплідної праці, а для тих, котрі вчать – цілковитий хаос в масі ... суперечливих відомостей, розібратись у яких немає можливостей" [1, 427, 445].

Отож цілком закономірно вітчизняна облікова освіта втратила навіть ті скромні здобутки, які вона мала в минулому, адже замість ґрунтового вивчення бухгалтерського обліку студентів завантажують безглуздими оксюморонами дрібних навчальних курсів, де кожний, хто здобув диплом вище фельдшера, домішує свій інгредієнт, збаламучуючи студентів, що ж тут основа. Приміром, із одного бухгалтерського обліку зробили декілька – з футуризмом й екологічним на додачу. Нібито за вибором, насправді без вибору, яких справді ніхто не розуміє, але боїться навіть собі в цьому признатися, аби не виглядати білою вороною серед сірих. Однак ці оксюморони все більше й більше витісняють бухгалтерський облік, унаслідок чого він стає ізгоєм.

Приміром, скільки навчальних годин забирає т. зв. "управлінський облік", стосовно автономної/переплетеної систем якого вже стільки наплетено – до "цілковитої втрати

смислу» (Ліна Костенко), проте й під мікроскопом його ніде не видно. З приводу чого видається, що в афоризмі Б. Шоу: «Вирішивши одну проблему, породжують 10-ть інших» стосовно фахової підготовки бухгалтерів першою має звучати частка «не».

Список використаних джерел

1. Белов В. Д. Наука или искусство //Счетоводство, 1899. № 36, 38.
2. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський облік: роздуми вченого. Житомир: ПП «Рута», 2001. 100 с.
3. Соколов Я. В. Бухгалтерский учёт: от истоков до наших дней / Я. В. Соколов. М.: Аудит ЮНИТИ, 1996. 638 с.

Єршова Н.Ю.

кандидат економічних наук, доцент,

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,

м. Харків, Україна

ПРОФЕСІЯ БУХГАЛТЕРА В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Якісні зміни в економічній сфері, як то діджиталізація, глобалізація інформаційного простору, штучний інтелект, подальший розвиток автоматизації, змушують компанії постійно вдосконалювати технології та методи управління. Система управління має забезпечувати ефективність виконання бізнес-процесів, а менеджмент - отримувати повну і достовірну інформацію для прийняття управлінських рішень, проведення аналізу та забезпечення контролю функціонування поточних процесів на різних рівнях. Одним з найважливіших інструментів оптимізації управління бізнесом є система управлінського обліку. У зв'язку з цим традиційні погляди на фахівця з управлінського обліку та його ролі в системі управління діяльністю компанії змінюються.

Майбутнє професії «бухгалтер» адекватно трансформаціям у зовнішньому і внутрішньому середовищах господарювання: функція механічної фіксації фактів господарської діяльності економічних суб'єктів найближчим часом буде повністю автоматизована, облікові системи стають все більш інтелектуальними, рутинні облікові процедури часто вже не вимагають людського втручання. Наприклад, нейронна мережа, проаналізувавши величезний масив даних сервісу 1С: бухгалтерського обслуговування, вже автоматично «розносить» банківські виписки за видами операцій і статей витрат приблизно з тією ж точністю, що і бухгалтер середньої кваліфікації [1]. В місті Сідней з 5 по 8 листопада 2018 року пройшов черговий Всесвітній конгрес бухгалтерів, який об'єднав близько 6 000 делегатів з більш ніж 130 країн. Загальною темою конгресу стали зміни, що відбуваються в даний час в економіці і суспільстві в цілому внаслідок розвитку технологій, і пов'язане з цими процесами ймовірне майбутнє. Думки щодо можливого впливу технологічного розвитку на долю бухгалтерського обліку неоднозначні. Розвиток технологій настільки стрімко і настільки кардинально змінює соціальну дійсність, що створює загрозу бухгалтерської професії. Все частіше можна почути заяви про те, що бухгалтер - професія вимираюча, що відноситься до минулого. В «Атласі нових професій» в складі «застарілих інтелектуальних професій» зазначено професію «бухгалтер» [2].

На наш погляд, зміна швидкості облікового процесу тільки змінює роль бухгалтера в житті фірми. З'явилося технічне забезпечення та можливість виконання ролі аналітика, який відстежує зв'язку між обумовленими їм методами обліку та можливими результатами аналізу та оцінки формуються програмами обліку даних. Організація електронного документообігу дозволяє отримати цифрову версію первинного документа в будь-якій точці планети практично одночасно з його складанням. З'явилася можливість відстеження показників